

знаний в раскрытии и расследовании преступлений. Минск, 1987. 6. Щербаковский М.Г. Тактика проведения судебных экспертиз: Лекция. X., 2001.

Надійшла до редколегії 24.12.04

В.В. Сергієнко

ЗАКОН ПРО ТЕПЛОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ – НЕОБХІДНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ ТЕПЛОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПОЖИВАЧІВ

Безперечно, що теплозабезпечення є важливою сферою господарської (підприємницької) діяльності, яка прямо впливає на забезпечення життя та діяльності всього населення країни, а також суб'єктів господарювання. Від того, на скільки чітко та зважено здійснюється забезпечення тепловою та електричною енергією, залежить добробут людей. На думку більшості науковців, зокрема, Тарновського М.В. [1], Мамутова В.К. [2, с.676], Щербини В.С. [3, с.254.], велике значення для забезпечення тепловою і електричною енергією має реформування системи теплозабезпечення і зміцнення законодавчої бази у цій галузі.

На сьогодні діє низка нормативних актів, які здійснюють правове, технологічне регулювання у сфері теплозабезпечення споживачів тепловою енергією у вигляді гарячої води та пару. Враховуючи те, що більшість нормативних актів є підзаконними і розробляються або приймаються відповідними міністерствами і відомствами, вони більшою мірою захищають галузеві інтереси, що погано впливає на якість послуг.

Єдиного нормативного акта, що регулює комплексні за своєю природою правовідносини у сфері теплозабезпечення немає. Це породжує колізії між деякими нормативними актами і не сприяє розвитку комерційних і споживчих інтересів учасників цих відносин.

Враховуючи ці протиріччя між постачальником та споживачем при забезпеченні тепловою енергією, відсутність ідеології співдружності між виробниками теплової енергії, власником теплових мереж і споживачами, виникає необхідність прийняття закону, який дозволив би визначити та закріпити на законодавчому рівні всі взаємовідносини в теплоенергетиці. Його основний регулятивний вплив, на наш погляд, міг би здійснюватися за наступними напрямками і закріпив би:

- правове становище суб'єктів та їх взаємну відповідальність;
- порядок організації відносин у системі централізованого теплозабезпечення;
- особливості природних монополій;
- повноваження органів державної влади і повноваження органів місцевого самоврядування;
- особливості технологічного приєднання споживачів та виробників теплової енергії;
- мінімальний температурний режим теплоносія і порядок відбору теплової енергії з урахуванням специфіки споживача;

Враховуючи той фактор, що однією з істотних умов договору є ціна товару (в цьому випадку товаром виступає пар і гаряча вода), порядок ціноу-

творення при здійсненні теплозабезпечення повинен бути врегульований шляхом встановлення єдиного порядку розрахунку вартості товару. Для цього необхідно відокремити основні виробничі фонди, які беруть участь у виробництві одиниці товару, та основні невиробничі фонди, які повинні утримуватися за рахунок прибутку підприємства.

У зв'язку з тим, що у сфері теплозабезпечення останнім часом є практика включення до затрат у вартість надання послуг затрати, які не входять у собівартість створення одиниці продукції (затрати на відновлення поривів, утримання об'єктів, які не входять до основних виробничих фондів), необхідно закріпити у Законі «Про теплозабезпечення» порядок розрахунку собівартості продукції. Для цього необхідно передбачити у законі механізм впливу держави на регулювання цін у теплозабезпеченні та порядок їх зміни, виключити можливість коректування цін міністерствами та відомствами, які в першу чергу захищають галузеві інтереси; це дає можливість уникнути необґрунтованого підвищення цін з метою компенсації ушкодження у господарській діяльності.

Особливо важливе значення, на наш погляд, повинне бути звернено до основних визначень та принципів побутових договірних відносин щодо забезпечення гарячою водою та паром.

Враховуючи той факт, що більшість споживачів мають борг перед постачальниками теплової енергії (пар, гаряча вода), в законі необхідно передбачити порядок відключення споживача від системи централізованого теплозабезпечення. Для цього в законі необхідно закріпити правовий механізм, який передбачає випадки можливого відключення споживача, і якими процедурами ця міра повинна супроводжуватися. Визначити порядок відключення об'єктів, які мають статус стратегічних як для держави в цілому, так і для регіонів (наприклад, об'єкти охорони здоров'я, військового призначення та ін).

Крім цього, особливе значення має бути надано правовому аспекту оперативного диспетчерського управління, контролю забезпечення споживачів паром і гарячою водою, плануванню порядку забезпечення тепловою енергією, технічному регулюванню та контролю відпуску, споживання теплової енергії, а також її якості. Для цього потрібно вирішити питання установки приладів обліку спожитої теплової енергії, які згідно з Правилами [2, п.10] повинен здійснювати постачальник. Прилади обліку спожитої теплової енергії повинні проходити перевірку в спеціалізованій організації, яка має спеціальне діагностичне обладнання та пройшла ліцензування. Це дає можливість уникнути незаконного отримання коштів від населення при сплаті за отриману теплову енергію, яка виникає у разі налагоджування прибору обліку самим постачальником (згідно з Правилами користування тепловою енергією від 28.10.99. №307/262, затвердженими Міністерством та Держбудом України [6], перевірку приладів обліку постачання теплової енергії здійснює сам постачальник, це дає йому можливість відрегулювати його так, що він рахує спожиту енергію, яка не відповідає якості). У законі повинні бути урегульовані права та обов'язки, а також відповідальність юриди-

чних та фізичних осіб – суб'єктів цих відносин не за незаконний відбір, або постачання неякісної теплової енергії.

У зв'язку з тим, що більшість споживачів мають бажання забезпечити себе тепловою енергією, яка відповідала би якості (зараз наші генеруючі компанії не можуть дотримати всіх вимог споживачів), вони переходять від централізованого до децентралізованого теплозабезпечення. Для цього необхідно передбачити механізм нормативного регулювання у системах децентралізованого теплообезпечення і встановити права та обов'язки фізичних та юридичних осіб в межах замкнутих корпоративних або інших мереж.

Для реформування енергетичного комплексу важливе значення має залучення інвестицій, а для цього необхідно, на наш погляд, вирішити питання привабливості об'єктів інфраструктури підприємств, які займаються постачанням теплової енергії, створити привабливий інвестиційний клімат в цієї галузі господарювання. У зв'язку з цим, у законі повинні знайти свої відображення питання інвестиційної політики держави, і інвестиції на регіональному рівні.

Важливе значення має порядок формування ринку компаній, які надають послуги теплозабезпечення, а враховуючи те, що останнім часом в сферу теплозабезпечення керуючими компаніями приходять різні суб'єкти підприємницької діяльності, необхідно закріпити нормативні умови до таких компаній, або узаконити критерії їх відбору. З метою недопущення приходу на ринок теплоенергопостачання компаній, які не мають достатнього технічного оснащення, необхідно підвищити вимоги до дотримання ліцензійних умов.

Однією з основних проблем теплопостачальних організацій є відсутність ефективного власника. Місцеві органи влади, виступаючи як один з власників, не в змозі через відсутність у достатній кількості коштів вирішити проблему відновлення та утримання мереж у технічно справному стані. Споживач же через регулювання відносин у теплоенергопостачанні на підставі типового договору, який надає певний пріоритет постачальнику (типовий договір розробляється центральним органом виконавчої влади з питань житлово-комунального господарства [5, ст.5]) не в змозі хоча б якось вплинути на якісне виконання взятих на себе обов'язків, на систему та порядок в енергозабезпеченні, оскільки на сьогодні не існує механізму участі споживача в діяльності енергетичних підприємств. У зв'язку з цим сваволі та лобюванню особистих інтересів підприємств-монополістів протистоїть не менш міцна сваволя споживачів.

Виробнича та господарська діяльність комунальних підприємств «Теплоенерго» не зазнала за останні 15 років радикальних змін. Ні модернізація, ні реконструкція не проводились, відновлення основних фондів не велось, що неминує вплинуло на стан магістральних трубопроводів, і, як наслідок, на якість наданих послуг з теплозабезпечення. Але для теплозабезпечення сьогодні, як і для будь-якого бізнесу, треба проводити маркетингове дослідження ринку, мати стратегію збуту, і своєчасно реагувати на зміни в економіці для прибуткової діяльності підприємств в умовах ринку [3, с.4].

Враховуючи фактор платоспроможності населення, особлива увага на законодавчому рівні повинна бути, на наш погляд, приділена створенню особистих локальних (автономних) теплоцентралей, мереж, що надасть можливість підвищити конкуренцію при наданні послуг забезпечення гарячою водою, теплом. У результаті цього частина споживачів отримає можливість свободи вибору якості і кількості енергопослуг. Саме цієї можливості не мають сьогодні споживачі центральних систем теплозабезпечення.

Категорія споживачів, які не мають можливості отримання теплової енергії від локальних (автономних) теплоцентралей, виявляють свободу вибору в іншій формі – шляхом саботування сплати за спожиту теплову енергію у зв'язку з тим, що якість надаваних послуг не відповідає потребам.

На наш погляд, у системі централізованого теплозабезпечення порушений закон товарообігу «**товар – гроші – товар**». Те, що під товаром розуміється не послуга теплозабезпечення, а її кількісне вираження (Гкал, м. куб.), є головним фактором стимулювання небережливого ставлення до енергоресурсів [1, с.4]. Такий підхід, насамперед, поділяє на непримирених антагоністів тих, хто продає і тих, хто купує теплову енергію. Перші (постачальники) повною мірою задовольняються кількісними показниками свого товару, а другі (споживачі) просто повинні сплачувати цей товар, поза залежністю від його якості.

Слід помітити, що споживач, який надає перевагу індивідуальному джерелу (особистий котел або підключення до локальної теплоцентралі підприємства) теплозабезпечення, іде на умисне здороження теплозабезпечення заради його якості.

Більшість систем централізованого теплозабезпечення в Україні, як правило, чотирьохтрубні з залежним елеваторним приєднанням до джерела та застарілими приладами регулювання гідравлічного режиму, що не дозволяють знизити теплоспоживання окремим абонентам без збитку для всієї системи. У зв'язку з цим немає можливості здійснювати збереження теплової енергії, бо ця економія перерозподіляється між іншими абонентами. Відсутність якісної наладки гідравлічних режимів теплових мереж та великий ступінь зношеності призводить до значних перевитрат теплової енергії, що приводить до різкого подорожчання теплової енергії, а отже, до росту соціальної напруженості.

У зв'язку з вищевказаним, для якісного забезпечення споживачів тепловою енергією (належного виконання зобов'язань по відношенню до своїх контрагентів) в законі треба передбачити можливість відходу від практики об'єднання всіх ланок забезпечення тепловою енергією, від джерела її виробки до розподільчої мережі, у єдиний господарський механізм. Також необхідно забезпечити можливість створення самостійних господарських товариств на базі комунальної власності які будуть займатися виробленням теплової енергії. А теплові мережі, як вид транспортної організації (трубопровідний транспорт), повинні бути самостійним господарюючим суб'єктом і самі встановлювати тарифи на здійснення послуги транспортування теплової енергії, які будуть відображати реальну собівартість по наданню послуги з транспортування теплової енергії. Ці міри, на наш погляд,

дозволять вирішити проблему можливості підвищення конкурентних відносин між компаніями виробниками теплової енергії, що надасть можливість виявити реальну ринкову вартість виробітку одиниці теплової енергії для системи теплозабезпечення.

Таким чином, можна зробити висновок про життєву необхідність для всього нашого суспільства скорішої розробки, прийняття та введення в дію закону України «Про теплозабезпечення», який уже набув статусу соціального. Це дасть можливість вирішити проблеми теплозабезпечення, реформування та реконструкції його систем в Україні, зробити цю галузь ефективною, рентабельною та привабливою для інвестора.

Список літератури: 1. Тарновский М.В. Политические, экономические, технические и экологические аспекты возрождения систем централизованного теплоснабжения // Компьютерная правовая система «Лига Закон». 2. Мамутов В.К. Хозяйственное право. К., 2002. 3. Щербина В.С. Господарське право України. К., 1999. 4. Правила пользования тепловой энергией, утвержденные приказом от 28.10.99. №307/262 Минэнерго и Госстроем Украины // Компьютерная правовая система «Лига Закон». 5. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.05.04 // ВВР України. 2004. №38. Ст. 642. 6. Постановление КМУ от 30.12.97 №1497 «Об утверждении Правил предоставления услуг по водо-теплопоставке и водоотведению» // Офіційний вісник України. 1997. №61. Ст.1044.

Надійшла до редколегії 11.01.05

І.М. Осика

КЛАСИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЩО ПІДРОБЛЯЮТЬСЯ З МЕТОЮ ВЧИНЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Увага до документів, що складаються і використовуються у сфері підприємництва, пояснюється значним поширенням використання підроблених документів як засобів вчинення багатьох економічних злочинів. У механізмі вчинення названих злочинів неправдиві документи виступають єдиним або найбільш розповсюдженим засобом досягнення злочинної мети – незаконного заволодіння майном чи одержання незаконного прибутку іншим шляхом. Значне різноманіття видів документів, наявність великої кількості їх класифікацій вимагає розроблення окремої класифікації документів господарювання з точки зору їх підроблення з метою наступного використання як знаряддя вчинення корисливих злочинів у сфері підприємництва та інших сферах господарювання і використання її у окремих методиках розслідування. Що і буде зроблено в рамках даної статті.

У криміналістичній літературі радянських часів проблемам підроблення документів і їх використанню приділялася значна увага, пов'язана, перш за все, з приписками та іншим викривленням державної звітності щодо виконання планів та як одному із способів маскування слідів розкрадання [1, с. 158; 2, с. 24–25]. Деякі сучасні російські автори також не обходять ува